

УДК 37.091.12:177]:378.011.3-051:6

Тарас Марюхніч

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID 0009-0004-6769-8543

DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/187-198

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДИСКУРС

У статті здійснено аналіз і систематизацію етапів розвитку наукової теорії, що стосується формування професійної культури майбутнього вчителя технологій. Розкрито ключові тенденції, концептуальні підходи та педагогічні умови, які визначали зміст, цілі та завдання цього процесу на різних історичних етапах. На основі аналізу сучасної наукової літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників уточнено понятійний апарат, зокрема розкрито етимологію, сутність і значення понять «культура» та «професійна культура», окреслено логіку еволюції наукових поглядів на сутність і структуру професійно-педагогічної культури, а також визначено чинники, що впливали на її формування в контексті підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти. Особливу увагу приділено визначенню змісту професійної культури педагога як багатокомпонентного утворення, що включає загальнолюдські, професійні та моральні якості.

Ключові слова: культура, професійна культура, професійно-педагогічна культура, професійна компетентність, ціннісно-мотиваційна сфера, професійна самосвідомість.

Постановка проблеми. Сучасні виклики освіти, зумовлені швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, трансформацією ринку праці та необхідністю формування компетентного, творчого й адаптивного фахівця, висувають нові вимоги до підготовки майбутніх учителів технологій. У центрі уваги опиняється не лише професійна компетентність, а й сформована професійна культура як сукупність цінностей, норм, етичних орієнтирів, стилів комунікації, педагогічної рефлексії та готовності до інноваційної діяльності. В Україні, як і в багатьох країнах світу, відбувається перегляд традиційних моделей педагогічної освіти. Зіставлення вітчизняного і зарубіжного досвіду дозволяє виявити ефективні підходи до формування професійної культури, узагальнити світовий досвід і адаптувати його до умов української системи освіти. Це особливо актуально в контексті євроінтеграційних процесів, що потребують оновлення змісту й методів педагогічної підготовки. Зважаючи на зростаючі відмінності у процесі становлення та розвитку професійної освіти як основи теорії формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців, актуалізується потреба у цілісному осмисленні її теоретичних засад та їхній систематизації у формі узагальнених матеріалів.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичне підґрунтя для дослідження сутності процесу формування професійної культури майбутніх фахівців становлять різнопланові наукові підходи та концепції, представлені у працях відомих учених, зокрема Г. Балла, С. Гончаренка, Г. Дегтярьової, І. Зязюна, М. Лобура, Дж. Равена та інших дослідників, які заклали фундамент для осмислення проблем професійної педагогіки та підготовки конкурентоспроможних фахівців. У контексті вивчення професійної культури фахівців різних галузей варто зазначити таких учених, як Висоцька Л. (Висоцька, 2011), Ісаєнко С. (Ісаєнко, 2009), Михнюк М. (Михнюк, 2016) та ін. Проблематика формування професійно-педагогічної культури педагога була предметом досліджень вітчизняних науковців: М. Алексюк, С. Батишев, В. Гриньова, М. Євтух, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Кремень, Н. Ничкало, А. Реан, О. Рудницька, С. Сисоєва, А. Щербаков та зарубіжних: Л. Бейєр, К. Борич, Р. Брунер, Дж. А. Пагано, Л. Трубридж, В. Файнберг, В. Цифройнд. Аналіз наукових джерел, присвячених цій проблематиці, засвідчує, що професійно-педагогічна культура майбутнього вчителя технологій як соціально-педагогічний феномен формується у взаємозв'язку з усвідомленням суспільної природи виховання та необхідності розробки ефективних механізмів міжпоколінної передачі професійного досвіду.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити процес становлення теорії формування професійної культури майбутнього вчителя технологій на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Методи дослідження – термінологічний аналіз, порівняння та зіставлення, систематизація наукових джерел, узагальнення даних.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток світової науки й технологій, цифровізація суспільного життя, а також спрямованість соціально-економічних і політичних змін в Україні на європейські стандарти та цінності у поєднанні зі становленням суверенної незалежної держави зумовлюють суттєві трансформації у системі вищої професійної освіти. Підвищені вимоги до особистісних і фахових характеристик сучасного здобувача вищої освіти, зміна освітніх парадигм і посилення інтенсивності навчального процесу сприяють підготовці конкурентоспроможного, гнучкого, креативного та високопрофесійного спеціаліста. Створення такого фахівця в умовах вищої освіти неможливе без розвитку важливої складової – професійної культури, яка є основою формування майбутнього педагога – носія як національного, так і світового досвіду. Аналіз

процесів становлення та розвитку теоретичних засад формування професійної культури дає змогу простежити історичну спадкоємність, що, в свою чергу, поглиблює розуміння змін і динаміки в освітній сфері.

Професійна культура є складним і багатограним явищем, яке формується під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників упродовж усього періоду навчання у закладі вищої освіти. Вона має ключове значення для розвитку професійної компетентності майбутнього педагога, адже сприяє орієнтації в актуальних вимогах до професійної діяльності, формуванню та вдосконаленню професійного іміджу, зміцненню мотивації до самоосвіти, самовиховання й самовдосконалення. Крім того, професійна культура створює концептуальну основу для засвоєння нових знань, а також забезпечує здатність до критичного осмислення й вдосконалення власної педагогічної практики.

Для глибшого усвідомлення змісту поняття «професійна культура» варто насамперед звернути увагу на основне поняття «культура», адже за нинішніх обставин культура впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема й професійну, формуючи її характерні особливості. Дослідження наукових праць уможливило виокремити три основні підходи до розуміння терміна «культура». Перший підхід трактує культуру як спосіб вільної самореалізації особистості, прояв її творчого потенціалу в науці, мистецтві, освіті та професійній діяльності. Другий — як систему цінностей, яка визначає світогляд людини, її ставлення до навколишньої дійсності та професійного середовища згідно з власними ідеалами й рівнем підготовки. Третій підхід розглядає культуру як результат творчої діяльності людини, що втілюється у матеріальних і духовних досягненнях — у мистецтві, техніці, освіті тощо (В. Давидович, Ю. Жданов, М. Каган, Е. Маркарян, М. Тарасенко).

Сьогодні поняття «культура» має безліч трактувань, і його дослідження спирається на різні підходи, теоретичні моделі та концептуальні основи. Як зазначено в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка, культура — це сукупність досягнень суспільства, що відображають рівень його матеріального й духовного розвитку (Гончаренко, 1997). У вужчому розумінні культура охоплює сферу духовного життя, включаючи виховання, освіту, мистецтво, а також діяльність інституцій, які сприяють її зростанню — таких як школи, університети, музеї, театри. Крім того, культуру можна тлумачити як показник освіченості та вихованості людини, а також як

сукупність знань, умінь і навичок, які вона проявляє у певній професійній чи життєвій сфері.

На переконання В. Бондарчука, поняття «культура» настільки розширило свій зміст, що сьогодні охоплює практично всі аспекти людського буття та суспільного розвитку. Він зазначає, що це слово стало настільки універсальним, що майже не залишилося сфер, які б не входили до його значення — за винятком, хіба що, дикої природи, яку ще не зачепила діяльність людини (Бондарчук, 2012).

У процесі розвитку різних професій формуються специфічні норми, правила та вимоги до фахівців, які включають необхідні знання, навички, уміння, рівень компетентності, а також визначені етичні принципи та особистісні якості, що регулюють взаємодію в межах певної професійної сфери. На думку багатьох науковців, саме ці елементи знаходять своє втілення у змісті професійної культури. Професійна культура як складова загальної культури суспільства є результатом як матеріальної, так і духовної діяльності людини та має загальнолюдське значення, адже є підґрунтям для особистісного та суспільного розвитку. Саме тому культуру нерідко розглядають як спосіб ціннісного освоєння людиною навколишнього світу. Інтеграція особистості у культурне середовище відбувається через ознайомлення з культурними цінностями та їх усвідомлення й прийняття.

З педагогічної точки зору культура виступає змістовною основою освітнього процесу, адже саме вона є джерелом знань про суспільство, способи діяльності, а також сприяє формуванню емоційно-вольової сфери та ціннісного ставлення до людей, праці й міжособистісного спілкування. Успішність у професійній сфері великою мірою залежить як від того, наскільки особистісні й психологічні характеристики майбутнього спеціаліста відповідають специфіці професії, так і від рівня його інтеграції в систему професійних цінностей і норм, традицій і моделей поведінки. Це дозволяє стверджувати, що кожна професійна сфера має свою специфічну культурну складову. Як зазначають більшість вітчизняних та зарубіжних дослідників, одним із основоположних чинників забезпечення якісної підготовки майбутніх спеціалістів є цілеспрямоване формування їхньої професійної культури під час навчання у закладах вищої освіти.

Звернемося до розгляду поняття «професійна культура», яке стало предметом дослідження багатьох учених. У «Енциклопедії освіти» під редакцією В. Г. Кременя зазначено, що сутність професійної культури

полягає в історично зумовленому комплексі норм, правил, методів і принципів, що регулюють діяльність фахівця у професійному середовищі. Її фундамент складають знання та цінності, сформовані певною соціально-професійною спільнотою і закріплені у традиціях її функціонування.

Проблема становлення професійної культури привертала увагу багатьох науковців. Її витoki простежуються у працях таких мислителів, як М. Вебер, Е. Дюркгайм, О. Конт, Г. Спенсер, Т. Парсонс. У роботах І. Ансоффа, Т. Пітерса та Р. Уотермана професійну культуру аналізують крізь призму організаційно-управлінської діяльності. У концепціях Ф. Тейлора та А. Фойла професійна культура пов'язується з рівнем професіоналізму, а її основними показниками виступають освіта, спеціалізовані знання, управлінські здібності, компетентність й інтелектуальний потенціал. Питання формування професійної культури фахівців різних сфер людської діяльності вивчали українські науковці, серед яких Л. Висоцька (Висоцька, 2011), С. Ісаєнко (Ісаєнко, 2009), О. Пілевич (Пілевич, 2018). Окрему увагу розвитку професійної культури викладачів приділили В. Гриньова (Гриньова, 2014), М. Михнюк (Михнюк, 2016), Я. Черньонков (Черньонков, 2007).

У контексті даного дослідження особливу цінність має погляд В. Гриньової, яка трактує професійну культуру як індикатор ступеня засвоєння професійних знань і навичок. Це, на її думку, передбачає не лише засвоєння специфічних методів і прийомів розв'язання професійних завдань, а й ґрунтується на сформованій культурі особистості. У процесі професійного й особистісного становлення майбутнього спеціаліста професійна культура, за визначенням дослідниці, виконує низку ключових функцій, зокрема: адаптаційну, що сприяє ефективному входженню у професійне середовище; гностичну, яка забезпечує упорядкування професійних знань, норм і цінностей, а також формує усвідомлення себе як суб'єкта фахової діяльності; інформативну, пов'язану з переданням професійного досвіду; регулятивну, яка визначає систему норм, правил і вимог, що ставляться перед фахівцем. Професійна культура охоплює дві ключові складові: духовну та діяльнісно-поведінкову. Духовна складова являє собою взаємозв'язок професійного, ідеологічного та психологічного елементів, до яких належать система фахових знань, переконання, культура мислення, професійні потреби, емоції, а також воляова налаштованість на виконання професійних обов'язків. Діяльнісно-поведінкова складова включає ефективні способи

виконання професійних завдань і культуру поведінки в професійному середовищі (Гриньова, 2014).

Важливою в цій площині є позиція науковця Г. Балла, який розглядає професійну культуру в контексті «модусів культури» професійних спільнот, що дозволяє надати цьому поняттю ширшого значення, ніж просто культура професійної праці. За таким підходом, професійна культура охоплює не лише фахові вміння та навички, а й моральні якості, які представники певної професії демонструють не тільки в межах своєї професійної діяльності, а й у повсякденному житті. Одним із ключових елементів як культури професійної праці, так і професійної культури загалом, є професійна компетентність — готовність якісно реалізовувати професійні обов'язки у контексті актуальних викликів професійного середовища (Балл, 2014, с. 57-59).

Погоджуючись із викладеними поглядами, варто наголосити, що професійна культура охоплює творче втілення професійної діяльності. Вона передбачає вміння опановувати стратегії креативної праці, а також здатність застосовувати не лише формалізовані знання з навчальних джерел, а й неофіційні, неформалізовані знання, що передаються через професійне спілкування.

Одним із перших українських науковців ХХ століття, який глибоко дослідив зміст і умови становлення професійної культури педагога, був В. Сухомлинський. Визначний педагог акцентував увагу на необхідності гармонійного розвитку особистості вчителя як головного чинника успішного навчально-виховного процесу. У своїй концепції він підкреслював важливість здатності педагога орієнтуватися у широкому колі теоретичних і прикладних питань. Згідно з його поглядами, професійна культура вчителя є виявом самореалізації його особистості в межах професійної діяльності (Сухомлинський, 1977).

На думку С. Важинського, С. Кузікової, Т. Тарасової, Г. Улунової, професійна культура майбутнього вчителя — це комплексна інтегрована характеристика його особистості, яка значною мірою визначає якість і результативність професійної діяльності. Вона є не лише основою ефективної педагогічної практики, а й стратегічним вектором подальшого професійного розвитку та самовдосконалення, одночасно відображаючи рівень сформованої професійної компетентності. Формування професійної культури — це складний, тривалий і поетапний процес професійного становлення, що вимагає постійного особистісного зростання. Одним із ключових чинників цього

процесу є внутрішня мотивація педагога до самореалізації, саморозвитку та вдосконалення як у фаховій, так і в особистісній площині. Важливою умовою є також засвоєння системи професійних знань, умінь і навичок, що лежать в основі педагогічної діяльності. Крім того, значущими аспектами є заохочення до участі в експериментально-дослідницькій діяльності, розвиток психологічної культури, зокрема комунікативної, формування готовності до професійної взаємодії з колегами, участі у спільних пошукових проєктах, а також створення умов для стійкої мотивації до безперервної освіти та самонавчання (Улунова, 2016).

Низка дослідників, серед яких Т. Іванова, І. Ісаєв, О. Попенко, В. Сластьонін, Є. Шмяхов, Л. Хомич, розглядають професійну культуру вчителя як показник оволодіння методами й засобами вирішення професійно специфічних завдань. На їх думку, вона виступає органічною частиною загальної культури педагога, яка включає систему професійно значущих якостей, а також систему професійних компетенцій, що формують основу результативної педагогічної діяльності. У своїх теоретичних підходах О. Попенко та Т. Іванова трактують професійну культуру вчителя як особистісну характеристику, що є складним структурним утворенням із кількома ключовими елементами. Зокрема, вона охоплює набуті професійні знання, уміння і навички, що формують педагогічне світобачення; здатність до креативного мислення, постійного самовдосконалення та самоосвіти; комплекс соціально важливих особистісних рис, які забезпечують результативність педагогічної діяльності. Рівень розвитку професійної культури, а також здатність учителя розкривати й поглиблювати свій творчий потенціал у процесі розв'язання нестандартних завдань, безпосередньо впливають на якість виконання ним професійних функцій (Попенко, 2012).

Професійна культура майбутнього вчителя технологій формується на основі змісту базової професійної освіти, яка забезпечує підґрунтя як для загальнокультурного, так і для професійного становлення педагога. Її складовими є ґрунтовна методологічна та світоглядна підготовка, гуманітарна освіта, опанування фундаментальних знань і практичних навичок, розвиток творчих здібностей у межах обраної спеціальності, а також набуття досвіду науково-дослідної діяльності й умінь до самостійної творчої роботи.

На переконання Л. Чогут, професійна культура майстра виробничого навчання є цілісною характеристикою його особистості, що

охоплює сукупність взаємопов'язаних елементів: професійну педагогічну самосвідомість, спеціалізовані педагогічні знання, базові професійні вміння, досвід у педагогічній та професійній діяльності, а також сформовану систему цінностей і переконань. Усі ці компоненти разом забезпечують ефективне виконання професійно-педагогічних функцій, налагоджену взаємодію в освітньому та соціальному середовищі, сприяють особистісному зростанню, безперервному самовдосконаленню та прагненню досягти високих педагогічних стандартів (Чогут, 2021).

Аналіз наукових джерел, присвячених цій проблематиці, засвідчує, що професійно-педагогічна культура майбутнього вчителя технологій як соціально-педагогічний феномен формується у взаємозв'язку з усвідомленням суспільної природи виховання та необхідності розробки ефективних механізмів міжпоколінної передачі професійного досвіду. Одночасно із зростанням значущості соціальної ролі фахівця, професійно-педагогічна культура набуває статусу якісного показника його професійної компетентності, відображаючи рівень педагогічної майстерності, професіоналізму та схильності до освітньої діяльності. Історико-педагогічний аналіз проблеми формування професійно-педагогічної культури як особистісного феномена в умовах освітньої практики вчителів технологій підтверджує її складний і багатовимірний характер. Цей процес обумовлений комплексом історичних, соціокультурних, філософських та педагогічних факторів, які визначають динаміку розвитку, змістовне наповнення та особливості реалізації професійно-педагогічної культури в різних освітніх системах. Її формування є безперервним процесом, що охоплює не лише засвоєння педагогічних знань і вмінь, а й розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості, професійної самосвідомості та готовності до творчої педагогічної діяльності.

У зарубіжній педагогічній науці становлення професійної культури майбутніх учителів технологій розглядається як складова професійного розвитку, що поєднує когнітивні, етичні, соціальні та цифрові компетентності. Науковці з різних країн підкреслюють важливість міждисциплінарного підходу, орієнтації на практико-зорієнтоване навчання, залучення до міжнародних проєктів та інтернаціоналізацію освітніх програм. Зокрема, в США акцент робиться на моделі STEM-освіти, де технологічна підготовка інтегрується з наукою, інженерією та математикою. Професійна культура вчителя в цьому контексті трактується як здатність до інноваційного викладання,

застосування цифрових інструментів та розуміння сучасних тенденцій технологічного розвитку. У європейських країнах спостерігається підвищений інтерес до концепції «lifelong learning» (навчання упродовж життя), що включає розвиток професійної самосвідомості, готовність до змін і міжкультурної взаємодії. У Фінляндії, наприклад, майбутніх учителів активно залучають до дослідницької діяльності ще в процесі підготовки, що сприяє формуванню критичного мислення та педагогічної автономії.

У центрі наукового інтересу зарубіжних вчених перебувають такі аспекти, як, формування педагогічної рефлексії, розвиток лідерських якостей, а також професійна ідентичність.

Дослідник Л. Шульман (L. Shulman, США) акцентує увагу на концепції педагогічного змістовного знання (pedagogical content knowledge), що включає інтеграцію фахових і педагогічних знань. Він підкреслює, що професійна культура вчителя формується на перетині знання, моральної відповідальності та педагогічної практики (Шульман, 1986).

У працях Є. Вагнера та О. Вольфарт (J. Wagner, O. Wohlfart, Німеччина) розглядається важливість міжкультурної підготовки вчителів технологій в умовах глобалізації. Дослідники вказують, що розвиток професійної культури неможливий без оволодіння міжкультурною комунікацією та критичним сприйняттям різних освітніх практик, аналізують, як формування цифрової компетентності вчителів впливає на професійну культуру – зокрема через інноваційні моделі педагогічного знання ТРАСК та цифрову грамотність (Вагнер, Вольфрат, 2023). Учені обґрунтовують, що цифрова грамотність педагогів є ключовим чинником успішної інтеграції цифрових інструментів у навчальний процес. Вони виявили низку бар'єрів, які ускладнюють цей процес, і на основі проведеного аналізу окреслили ключові напрями подальших наукових досліджень у сфері педагогічної освіти та професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти.

Науковці Крістофер Кларк, Дон Деніз Бойер (Clark C., Boyer D. D., США) вивчали професійний розвиток учителів технологій через призму дослідницько-орієнтованого навчання та педагогічного партнерства. На їх думку, ключовими складовими професійної культури є здатність до постійного самонавчання, критичне мислення і вміння адаптуватися до змін (Clark C., Boyer, 2016).

Аналіз сучасного зарубіжного досвіду початку XXI століття свідчить, що суттєві зміни у сфері інформатизації, освітніх технологій і філософських підходів до культурологічних засад освіти зумовили нові тенденції у підготовці вчителів у країнах Західної Європи. Зокрема, спостерігається орієнтація на загальнолюдські цінності та цілі, що відповідають концепції стійкого розвитку — новій цивілізаційній парадигмі. Ця концепція актуалізує знання, спрямовані на подолання глобальної кризи, запобігання екологічним катастрофам, а також на розвиток моральних і духовних засад особистості. Вона орієнтує освіту на збереження та подальший розвиток людської цивілізації, формуючи у майбутніх педагогів відповідальне ставлення до сучасних викликів.

Висновки. Таким чином, дослідження професійної культури майбутніх учителів технологій у контексті вітчизняного і зарубіжного дискурсу є важливим як для теорії педагогіки, так і для практики підготовки фахівців, здатних діяти ефективно в умовах сучасного освітнього простору.

Перспективи подальших наукових розвідок. Предметом подальших наукових розвідок може бути порівняльний аналіз моделей формування професійної культури вчителів технологій у різних країнах, що дасть змогу виокремити ефективні освітні стратегії, методики та інституційні практики, які можуть бути адаптовані та впроваджені у вітчизняні заклади вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Бал, Г. (2014). Категорія культури у дослідженні професійної діяльності. *Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: збірник наукових праць*, 55–62с. (Bal, H. (2014). The category of culture in the study of professional activity. *Self-concept of academician Nelli Nychkalo in the dimension of personal professional development: collection of scientific works*, 55–62p.)
- Бондарчук, О. (2012). Компетентність і компетенція: основні підходи до визначення понять. *Післядипломна освіта в Україні*, 2(21), 19–23. (Bondarchuk O. (2012). Competence and competency: main approaches to the definition of concepts. *Postgraduate education in Ukraine*, 2(21), 19–23.)
- Висоцька, Л. (2011). Формування професійної культури майбутніх фахівців кулінарного профілю у вищих професійних училищах (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Київ. (Vysotska, L. (2011). Formation of professional culture of future specialists in culinary profile in higher vocational schools (PhD thesis abstract). Kyiv)
- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ : Либідь. (Honcharenko, S. (1997). *Ukrainian Pedagogical Dictionary*. Kyiv: Lybid)
- Гриньова, В. (2014). Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*, 45, 74–84. (Hrynova V. (2014). On the correlation of

- the concepts “professionalism,” “professional culture,” “professional competence,” “professional training”. *Pedagogy and Psychology*, 45, 74–84.)
- Енциклопедія освіти (2008). / гол. ред. В. Кремень. Київ: Юрінком Інтер. (*Encyclopedia of Education* (2008). / chief ed. V. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter).
- Ісаєнко, С., Родкевич, О. (2014). Формування професійної культури майбутнього фахівця: до постановки проблеми. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, II(12), 25, 50–54. (Isayenko, S., Rodkevych, O. (2014). Formation of professional culture of future specialist: toward problem formulation. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, II(12), 25, 50–54.)
- Сухомлинський, В. (1977). Розмова з молодим директором. Вибрані твори: в 5 т. Т. 4. Київ. (Sukhomlynskyi, V. (1977). A conversation with a young principal. Selected works: in 5 vols. Vol. 4. Kyiv, P. 393.)
- Попенко, О. (2012). Професійна культура вчителя як інтеграційна якість особистості педагога-професіонала. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 1, 44–49. (Popenko, O. (2012). Teacher’s professional culture as an integrative quality of a professional educator’s personality. *Scientific notes of Mykola Gogol NDU. Psychological and Pedagogical Sciences*, 1, 44–49.)
- Улунова, Г. (2016). *Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток: колективна монографія*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка. (Ulunova, H. (2016). *Professional culture: essence, professional features, development: collective monograph*. Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko)
- Чогут, Л. (2021). Теоретичні основи розвитку професійної культури майстрів виробничого навчання. *Професійна педагогіка*, 2(23), 81–86. (Chohut, L. (2021). Theoretical foundations of the development of professional culture of vocational training masters. *Professional Pedagogy*, 2(23), 81–86.)
- Wohlfart, O., Wagner, I. (2023). Teachers’ role in digitalizing education: an umbrella review. *Educational Technology Research and Development*, 71, 339–365. <https://doi.org/10.1007/s11423-022-10166-0>
- Clark, C., Boyer, D. (2016). Twenty-First-Century Technology Integration Staff Development: A Phenomenology. *Journal of Computing in Education*, 3, 1–20.
- Lee, S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14.

SUMMARY

Mariukhnich Taras. Professional Culture of future Technology Teachers: domestic and foreign discourse.

The relevance of the chosen topic is due to rapid development of information and communication technologies, transformation of the labor market and necessity to form a competent, creative and adaptive specialist, which in turn puts new requirements for the training of future technology teachers. The focus is not only on professional competence, but also on the formed professional culture as a set of values, norms, ethical guidelines, communication styles, pedagogical reflection, and readiness for innovation. In Ukraine, as in many other countries, traditional models of teacher education are being revised. Comparison of domestic and foreign experience allows us to identify effective approaches to the formation of professional culture, generalize international experience and adapt it to the conditions of Ukrainian education system. This is especially relevant in the context of European integration processes that require updating the content and methods of teacher training. Given the growing differences in the process of formation and development of

vocational education as the basis of the theory of formation of professional and pedagogical culture of future specialists, there is a need for a holistic understanding of its theoretical foundations and their systematization in the form of generalized materials. The article presents a thorough analysis of evolution of scientific ideas on the formation of professional culture of future technology teachers in the context of domestic and foreign pedagogical science development. The main stages of the formation and transformation of the scientific theory highlighting the essence of professional culture as an integral component of professional teacher training are analyzed. The key trends and conceptual approaches that shaped the content, tasks and guidelines of this process at different historical stages of education development are identified. The study focuses on the detailing of the conceptual apparatus, in particular, etymological and semantic analysis of the categories “culture” and “professional culture”, their interrelation and significance in professional and pedagogical context are revealed. It has been determined that professional culture of a future teacher is an integral characteristic of their personality defining quality and effectiveness of professional activity. It is a key condition and prerequisite for successful pedagogical practice, reflects the level of professional competence and at the same time serves as a strategic guide for further professional development and self-improvement. Based on comparative analysis of domestic and foreign scholars’ works, the structure of technology teacher’s professional culture is characterized, the factors that determine its formation are indicated, and the pedagogical conditions necessary for its effective development in the system of higher pedagogical education are outlined. Attention is focused on in-depth interpretation of teacher’s professional culture as a complex, multidimensional phenomenon integrating human values, professionally important qualities and moral and ethical guidelines. The professional culture is considered not only as an individual characteristic of a teacher’s personality, but also as a socially significant phenomenon functioning in various spheres of public life. The author distinguishes three main levels of analysis of this phenomenon: at the macro level – as a system of interrelations between the state, society and the education system; at the meso level – as a reflection of the cultural development of the region, in particular its educational environment; at the micro level – as an individual characteristic of the professional activity of a particular teacher. According to the theoretical provisions analysis, professional culture of a teacher is presented as a personal characteristic of a teacher, which is a specific formation including several key components. Firstly, it is the acquired professional knowledge, skills and abilities shaping personal pedagogical outlook. Secondly, professional culture encompasses teacher’s ability to think creatively, to continuously improve and to educate themselves. Third, it includes a set of socially significant personal qualities necessary for effective teaching. The level of formation of a teacher’s professional culture, their ability to develop and improve their creative potential in the process of solving non-standard tasks directly affects the quality of their professional duties. The main factors that actualize the need to improve the content of the professional culture of a future technology teacher in the context of the functioning of a modern higher education institution are revealed. The process of formation and evolution of the theoretical foundations of professional and pedagogical culture formation is studied, which allowed to identify the phenomenon of historical continuity, contributing to a deeper understanding of the dynamics of educational processes in this area.

Key words: *culture, professional culture, professional and pedagogical culture, professional competence, value and motivational sphere, professional self-awareness.*